

impact on person's emotion and in computer games it corresponds with in-game events. Narrative is used for a deeper immersion in a game world. Interactivity, as a main component of computer games, opens great possibilities for any purpose, game designer would find appropriate for a certain game. Aesthetics of the game apart from an external appearance has its own intrinsic value. All the things that would exist in an in-game world are brought by that or another aesthetic layer.

Key words: information technologies, computer games, aesthetics, narrative, interactivity.

Стаття надійшла до редколегії
17.03.2014 р.

111.852:008:502

Ольга Сулацкова

Екологічна естетика як філософія гармонії між людиною та природою

Здійснено аналіз екологічної естетики, яка обґрунтовує естетичну цінність природи, досліджує естетичні стани людини у взаємодії з нею, визначається як філософія гармонії між людиною і природою, що виникає в певному контексті культури.

Ключові слова: екологія, культура, естетика, екологічна естетика, екологічна культура.

Постановка наукової проблеми та її значення. Краса – одна з істотних цінностей видів природи, а естетичні мотивації в екологічній культурі стоять поруч з етичними. Усі вони належать до цінностей природи. Естетика природи передбачає включення природних предметів у процес матеріального та духовного засвоєння людиною навколишнього середовища. Краса в природі, її зміст та критерії досконалості є початково людськими за своїм походженням і виражають позитивне естетичне переживання та особливі почуття, які складають основу естетичного ставлення до природи. Екологічна естетика стверджує себе як філософія гармонії між людиною й природою.

Екологічна естетика – напрям сучасного дослідження, що виходить далеко за межі традиційного аналізу ролі природи в мистецтві. На базі синтезу екології та філософії мистецтва його представники прагнуть створення «естетики природи». Природне довкілля розглядається як джерело естетичного досвіду. Одна з теоретичних проблем, яка має розв'язуватися при цьому, – це пошуки загально-людських цінностей у природі. Базовою нормою для екологічної естетики вважається не конвенційність або мода, а охорона природи, захист природних потреб, підтримка динамічної екологічної рівноваги. Головними еколого-естетичними принципами є гармонійність і функціональність [2, с. 62].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Ще на початку ХХ ст. у своїх дослідженнях розробили етико-естетичний підхід вітчизняні вчені А. П. Семенов-Тянь-Шанський, І. П. Бородин, В. І. Талієв, Д. Н. Кайгородов.

Серед сучасних дослідників, котрі найбільш плідно займаються розробкою цих напрямів, потрібно вказати В. Борейко, К. Горба, В. Грищенко, В. Сесина, Л. І. Юрченко, М. М. Кисельова, М. Л. Яковенко.

Проблематика екологічної естетики, що її охоплюють закордонні дослідники, досить широка й стосується таких питань, співвідношення екологічної естетики та філософії мистецтва, поняття естетичної цінності природи, вивчення навколишнього середовища як естетичного об'єкта тощо. Серед західних авторів, які досліджують ці проблеми, слід відзначити С. Баросса, А. Будрюнас, С. Брэди, Р. Веллек, А. Карлсон, Дж. Е.Мор, І. Сепанма, Ж. Томпсон, Т. Федорцова, Д. Феннер, Ю. Харгроув, К. Эрингис, В. Бичков, Н. Маньковська, А. Тетиор й ін.

Мета статті – розкрити поняття екологічної естетики як філософії гармонії між людиною й природою та проаналізувати механізм впливу художніх образів природи на емоції та почуття особистості, формування в неї на цій основі естетичного ставлення до природного довкілля, а через нього – до екологічного мислення й екологічної свідомості, адже лише вони виступають основою еколого-етичної та еколого-відповідальної людської діяльності.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ключовим поняттям екологічної естетики вважають «екологічну красу», що невід’ємна від гармонійності структури, особливостей функціонування екологічної системи, її доцільності. При цьому враховують положення Г. Гегеля, що «краса в природі прекрасна лише для іншого», тобто для нас, для свідомості, що сприймає красу.

Якщо еколого-естетична свідомість у людини сформована, то природа буде для неї естетичним об’єктом, якщо ні – не стане. Унаслідок цього людина, замилювана красою, ніколи не знищить природний об’єкт. Але якщо вона не розуміє цієї краси, не бачить її, не усвідомлює її цінності для себе, то легко може згубити цю красу заради найменших і найпримітивніших своїх потреб.

Причому важливо зважати на те, що людина, у якій сформовано еколого-естетичну культуру, дуже гостро сприймає відхилення стану довкілля від еколого-естетичних норм, а якщо навпаки – не страждає від цього, без докорів сумління завдає шкоди екосфері, але від несформованості її еколого-естетичної культури страждають інші.

Екологічна естетика розвивається сьогодні за такими напрямками, як природоохоронна естетика, класифікація естетичних об’єктів природи (Ю. Сепанма); оцінка естетичної цінності природних ландшафтів із метою заповідання (К. Горб, А. Кримцов та ін.).

Завдання екологічної естетики полягають у дослідженні естетичних якостей природних об’єктів на основі безпосереднього їх спостереження й аналізу, екологізації сучасної освіти та формування в її суб’єктів екологічної культури й екологічної свідомості культурологічними методами, утвердження ціннісного ставлення до природи та сприяння усвідомленню суспільством і кожним його членом цінності життя на Землі.

Поглиблення знань про довкілля привело до того, що людина почала зіставляти різноманітні явища, відкривати для себе нові зв’язки, запам’ятовувати властивості багатьох об’єктів, фіксувати їх вплив на життя. Діалог між людиною та природою в тій чи іншій формі завжди існував. Не знаючи й не розуміючи багато чого, люди здебільшого правильно відчували цілісність природи, нерозривність власного зв’язку з нею та фіксували це за посередництвом важелів соціокультурної експансії, здійснивши перехід від культури присвоєвальної до виробничої. Цей процес відбувався під загрозою вимирання «гомо сапієнса», але реальність небезпеки ініціювала пошук у напрямі нових форм життєдіяльності й способу життя соціуму.

Із переходом до осідлого способу життя, ускладненням соціальних зв’язків поступово змінюється ставлення людини до природи, що й закріплюється системою соціокультурних цінностей. У культурах стародавнього світу поряд із сакральним ставленням до сил природи поступово виникає ідея уособлення та піднесення людини. Знання в той час було приналежне тільки вибраним, а на долю більшості залишалися лише ритуали, традиції, звичаєвий досвід попередніх поколінь. Але саме тут почала формуватись ідея коеволуції суспільства та природи. Майже у всіх традиційних філософських ученнях Стародавнього Сходу світ сприймався як єдиний організм, не поділений на природний і людський. Принцип даосизму й конфуціанства – «одне у всьому і все в одному». У буддійському вченні про дхарму всі елементи вважалися пов’язаними між собою та демонстрували ідеали єдності й гармонії людини з природою. Усе пронизує єдиний шлях – «дао», усе пов’язано між собою. Життя єдине й прагнення кожної його частини повинно збігатись із прагненням цілого.

Спільнота, яка довго господарювала на одному місці, нагромаджувала не тільки знання про специфічні місцеві природні умови, а й відображала в системі культурних пріоритетів технологічні прийоми, які сприяли збереженню середовища проживання. Якщо приходили завойовники, то найчастіше вони швидко руйнували чуже для них природне та культурне середовище. Крім уміння вести господарство «ощадливого типу», стародавні культури включали навички й уміння милуватися природою, предметами мистецтва.

Так, елінська культура вважала пріоритетним споглядання людської краси, природних явищ і предметів мистецтва. Аналогічне ставлення властиве культурі Індії, Японії (споглядання каміння, квітів, поглиблене спілкування з природою в чайних будиночках під шум води, звуки бамбукових дзвоників тощо). Елементи естетичного підходу збереглися до сьогодні в країнах Сходу.

У вченнях давньогрецьких філософів Фалеса, Анаксимандра, Анаксимена, Геракліта, Парменіда, Піфагора й ін. також чітко виявляється спрямованість на об’єднання в єдиному космічному універсумі природи та людського життя. У центрі уваги мислителів того часу – проблема відповідності й гармонійного розвитку космосу та людини.

У середньовічній Європі культура перебувала під впливом релігії, яка не завжди сприяла гармонії відносин людини з природою. Людина, створена Богом окремо від усієї природи, повинна була оволодіти нею. Схоластичне світосприйняття уявляло природу як ієрархією мертвих форм, створених колись Богом, і таких, що перебувають незмінними до кінця світу. Діяльність людини цілком залежала від волі Божої й зовсім не враховувала об'єктивних умов навколишнього середовища. Природа уявлялася простим джерелом задоволення потреб людини. Тому суспільство та природа розглядалися майже ізольованими й не залежними один від одного.

Тільки епосі Відродження вдалося повернути людям здатність до захоплення красою природи. Завдяки пантеїзму утверджувалися її цінності: у природі розчинявся сам Бог. Епоха Відродження дала новий імпульс розвитку концепції єдності людини та природи. Філософія цього періоду категорично відкинула схоластичний погляд на цю проблему й звернулася до відродження філософських традицій Античності, що стали основою пантеїзму XV–XVII ст. (Ж. Бруно, Г. Галілей, Т. Кампанелла, М. Кузанський, Т. Мор). Зокрема, М. Кузанський у своїх філософських працях зробив спробу вирішити із позиції пантеїзму питання відносин світу та Бога. Останнього він розумів як трансцендентну безкінечну істоту й одухотворений світовою душею організм, у якому сконцентровано всю реальність і всю істину. Людина – це мікрокосмос, подоба макрокосмоса, вона поєднує в собі земне начало з божим. М. Кузанський відстоював думку, що світ пізнається за допомогою почуттів, уяви, розсудку та розуму. Розсудок пов'язаний із чуттєвим пізнанням, а розум – із теоретичним, спрямованим на осмислення протилежностей. Означене слугувало як онтологічним, так і гносеологічним доказом ідеї єдності людини й довіклля як результатів Творіння Божого.

Для філософії Нового часу характерний погляд на природу як на об'єкт необмеженої експансії та джерело одержання прибутку, однак паралельно розвивався й інший напрям суспільної думки, що розглядав суспільство й природу як частини єдиного природного світу, які, хоч і мають свою визначену специфіку, але розвиваються на основі загальних законів природи (П. Гольбах, Маблі, Мель'є, Мореллі).

Інтенсивне ринкове господарство, домінування в культурі ідеалів споживання радикально змінили шкалу культурних цінностей. Природу переважно стали розглядати як таку, що має невичерпні багатства. У випадку, коли в ній чогось не вистачало, з'являлися відповідні технічні проекти, запровадження яких відбувалося без урахування шкідливої дії на природне середовище. Про результати діяльності людей серйозно задумалися зовсім недавно, коли наслідки антропогенного натиску з використанням найновіших досягнень техногенної культури стали проявлятися на регіональному й глобальному рівнях.

На думку Л. І. Юрченко, краса природи приносить нам задоволення, але її цінність не може бути зведена лише відчуття задоволення. Красу природних об'єктів потрібно цінувати саму по собі й заради вкладеного в неї добра. У міру того, як людина поринає в переживання прекрасного ландшафту, відбувається відродження божественного початку в її душі, зростає духовність. [4, с. 50].

М. Л. Яковенко стверджує, що одна з таких потреб, часто не усвідомлювана індивідом, – в естетизації власного життя, сприйнятті довіклля як іншого образу себе, потреба в насиченні прекрасним. Але для повного осмислення сутності екологічної естетики, пізнання прекрасного в природі та його подальшого зберігання слід зрозуміти, що естетика природи вимагає розвитку в людині чутливості, що сприяє здатності насолоджуватися знаходженням у природному навколишньому середовищі з його звуками, запахами й відчуттями, а не просто її спогляданням. Екологічна естетика в цьому сенсі = це філософія гармонії між людиною та природою, що виникає в певному контексті культури. Вона спрямована на осмислення цінності прекрасного в природі й виробленні нового розуміння тонких граней людського існування [5].

Екологічна естетика органічно пов'язує феномен прекрасного з феноменом життя. Мистецтво йде від життя, від природи, тому, як вважали древні єгиптяни, секрет краси є секретом життя. І. Кант зазначав, що прекрасними є твори мистецтва, які виглядають так, ніби створені природою. Мистецтво, як і життя, – явище ірраціональне й непідвладне найдосконалішим засобам раціоналістичного аналізу. Сучасні дослідники вважають, що емоції й сприйняття краси є не лише продуктом виховання – вони виникають на ґрунті біологічної спадковості. Отже, відчуття прекрасного – це водночас продукт спілкування людини з природою та продуктом еволюційної адаптації людини до неї. Відомий італійський філософ Н. Аббаньяно вважає, що мистецтво взагалі є поверненням людини до природи, завдяки чому природа повертається до себе через людину [2, с. 62].

На думку канадського екофілософа Аллена Карлсона, існує два основних значення, що перетворюють річ в об'єкт естетичної насолоди: зовнішній і внутрішній зміст. Зовнішній зміст – це фізичне (фарби, форма, висота й т. ін.) сприйняття об'єкта. Внутрішній зміст – якості та цінності цього об'єкта, що викликають більш глибокі етичні асоціації. У випадку з «ядерним заходом» його смертоносні якості позбавляють сенсу всю естетику.

Як вважав І. Кант, по-справжньому красиве тільки те, що не має користі. Міркуючи про красу природи він знаходив споріднення краси природи з мораллю. Філософ відзначав, що в того, кого безпосередньо цікавить краса природи, наявні, принаймні, задатки морального способу думки. На думку І. Канта, прекрасне – це символ морального добра [4, с. 50].

Л. Толстой називав природу безпосереднім вираженням краси й добра. Краса свідчить про її моральний зміст. Цей прямий зв'язок між гарним і прекрасним – старий, як світ. Краса і мораль – це одне й те саме. Дика природа – найбільш красива та моральна частина природи [4, с. 50].

О. Леопольд вважав, що дбайливе ставлення до природи – це не тільки економічна проблема. Слід шанувати не лише те, що економічно вигідно, але й те, що добре етично та естетично. Краса природи приносить нам задоволення, але її цінність не може бути зведена відчуття задоволення. Красу природних об'єктів потрібно цінувати саму по собі й заради вкладеного в неї добра. У міру того, як людина поринає в переживання прекрасного ландшафту, відбувається відродження божественного початку в її душі, зростає духовність [3].

Екофілософ Ю. Хагров відзначає, що красиве місце в природі найчастіше розглядається як цінність досягнення наших цілей, як плацдарм для почуттєвого й оздоровчого задоволення, і тому в разі такого підходу естетична цінність зводиться до рівня споживання й вимірюється кількістю різних задовольень.

Відповідно до багатьох етичних та естетичних теорій гарне являє собою просте злиття моральних й естетичних концепцій, що включають почуття правоти та доречності, турботи й здійснення, задоволення від речей (природних і штучних).

Однак чи завжди естетичне почуття (мотивація) саме по собі є гарним? Чи задумуємося ми, якою ціною для природи ми його придбали?

У природоохороні нерідко моральні та естетичні сфери є несумісними. Заради насолоди красою природний заповідний об'єкт нерідко відкривають для туристів, що сприяє його знищенню – результат поганий за своєю суттю. Як справедливо відзначає В. М. Грищенко, милування красою живої істоти ще не означає бажання її зберегти й може викликати навіть зворотну реакцію — убити, підстрелити, здобути для колекції... Так, відповідно до соціологічного дослідження, проведеного у 2000 р. в Україні за завданням Київського еколого-культурного центру, 28,7 % опитаних (опитано понад 1200 осіб), зірвавши дикую лілію, одержують задоволення, у той час як від рубання ялинки – лише 13,8 %. Відповідно, каяття в першому випадку відчуває 45,2 %, а в другому — 52,7 %.

Відомий російський педагог П. Ф. Каптеров відзначав: «Эстетическое чувство само по себе не имеет никаких нравственных элементов, оно составляет отдельную от нравственности область, независимо от нее, может с ней согласовываться, а может и противоречить ей (...). Эстетическое чувство, по самой своей природе, по своему существу есть эгоистическое чувство, источник своеобразных удовольствий и неудовольствий для человека».

Справді, естетична мотивація може не лише рухати людей до добра, але й до зла. Саме завдяки їхньому естетичному почуттю відбувається зникнення рідкісних красивих жуків і метеликів, квітів і птахів (збір ентомологічних колекцій, первоцвітів, винищування птахів заради дамських прикрас).

Естетика – один із двигунів полювання, коли заради красивого трофею убивають тварину. А. А. Нікольский влучно назвав це «естетикою вбивства».

Отже, естетичне почуття саме по собі не гарантує охорону дикої природи. Краса може збільшувати мораль, а може стати рушійною пристрастю до контролю й керування природою.

Усе це означає, що ми повинні цілком усвідомлювати наслідки пробудження в людях естетичного почуття, яке є лише тоді природоохоронним, коли заохочує цінувати красу природних ландшафтів і видів природи саму по собі чи заради них самих, а не як засіб для використання для особистих цілей. Іншими словами, естетичне почуття тоді стане природоохоронним, коли пов'язуватиметься з екологічною етикою. Естетику повинна супроводжувати етика. Мораль приборкує людину, бере її в руки, приборкує в ній звіра.

З іншого боку, і сама краса природи сприяє появі моральних почуттів і викликає, хоча б на короткий час, симпатію, доброзичливість, любов та милосердя, робить людину чистішою, благороднішою.

П. Ф. Каптеров зазначає: «Если эстетическое чувство, содействуя развитию общественности, тем самым косвенно может благотворно влиять на развитие нравственности, то и нравственное чувство, наоборот, может содействовать развитию эстетического. Для полного и надлежащего эстетического наслаждения требуется известная доля бескорыстия, возвышенная над грубыми чувственными возбуждениями, свобода от эгоистических вожделений и поползновений. Свокорыстные чувствования и соображения отравляют и ослабляют эстетическое наслаждение, предполагающее значительную долю объективизма, бесстрастия, спокойствия, воздержания от эгоистических возбуждений, параллелей, аналогий». На думку науковця, головне в естетичному вихованні дітей – не відокремлювати естетичну освіту від розумової й моральної. Разом із показом краси природи дітей треба залучати до догляду за рослинами та тваринами. Велике значення мають також казки про героїв із тваринного світу. Потрібно навчати дітей бачити не тільки красу, але й моральну височину в природі.

У природоохоронній естетиці необхідно розробити та ввести спеціальні етичні обмеження в оцінці краси. Індивідуальні естетичні погляди повинні бути поміщені в широкий контекст життєвих етичних розумінь, а етичні мотиви – керувати естетичними оцінками. Так, красивий захід сонця не може вважатися естетично цінним, якщо він зафарбований ядерним забрудненням.

Естетичні поняття через те, що вони досить залежні від суб'єктивних переваг і культурного контексту, не можуть вважатися пріоритетними в оцінці видів чи природних об'єктів, порівняно з моральними (наприклад благоговіння перед будь-яким життям). Останні повинні отримувати велику суспільну підтримку [1, с. 41–43].

Висновки й перспективи подальших досліджень. Зменшення естетичної цінності природного об'єкта всього лише через економічну доцільність аморальне, оскільки краса в природі чи мистецтві – власне добро, із чого складається наш моральний обов'язок. Саме тому екологічна естетика дуже потрібна сьогодні для формування екологічної культури, адже, згідно з визначенням культури, екологічна культура – це добровільне обмеження себе, потреб своєї природи заради збереження екології довкілля. Екологічна естетика обґрунтовує естетичну цінність природи, досліджує естетичні стани людини у взаємодії з нею. Вона визначається дослідниками як філософія гармонії між людиною й природою, що виникає в певному контексті культури. Отже механізмом цього є вплив художніх образів природи на емоції та почуття особистості, формування в неї на цій основі естетичного ставлення до довкілля, а через нього – до екологічного мислення й екологічної свідомості, адже лише вони виступають основою еколого-етичної та еколого-відповідальної людської діяльності.

Джерела та література

1. Борейко В. Є. Екологічна етика : навч. посіб. / В. Є. Борейко., А. В. Подобайло. – К. : Фітосоціоцентр, 2004. – 116 с.
2. Кисельов М. М. Понятійний апарат та закони сучасної екології : навч. посіб. / М. М. Кисельов. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2008. – 184 с.
3. Леопольд О. Календарь песчаного графства / О. Леопольд ; пер. с англ. И. Г. Гуровой ; Под ред. А. Г. Банникова. – М. : Мир, 1980. – 210 с.
4. Юрченко Л. І. Екологічна культура в контексті екологічної безпеки : монографія / Л. І. Юрченко. – К. : Вид. ПАРАПАН, 2008. – 296 с.
5. Яковенко М. Л. Екологічна естетика як актуальний напрям сучасної культури . Філософія: конспект лекцій : збірник праць / М. Л. Яковенко. – К. : [б. в.], 2012. – 750 с.

Sulatskova Olga. Ecological Aesthetics as Philosophy of Harmony is Between Man and Nature. The analysis of ecological aesthetics, which grounds the aesthetically beautiful value of nature, probes the aesthetically beautiful consisting of man of co-operating with it, is carried out in the article, it is determined as philosophy of harmony between a man and nature which arises up in the certain context of culture.

Concluded that reducing the aesthetic value of the natural object only through economic expediency is immoral. Because the beauty in nature or art as essentially good, what is our moral duty. That is why environmental aesthetics very necessary today for the formation of ecological culture. In fact, according to one of the definitions of culture and environmental culture is a voluntary limit yourself, your nature, for the sake of preserving the ecology of the environment. Therefore a mechanism is effects of artistic images of nature on emotion and a sense of personality formation in it on this basis of aesthetic attitude to the natural environment, and through him-ecological thinking and environmental consciousness, because only they are the basis of ecological-ethical and eco-responsible human activity.

Key words: ecology, culture, aesthetics, ecological aesthetics, ecological culture.

Сулацкова Ольга. *Экологическая эстетика как философия гармонии между человеком и природой.* В статье осуществлен анализ экологической эстетики, которая обосновывает эстетическую ценность природы, исследует эстетические состояния человека во взаимодействии с ней, определяется как философия гармонии между человеком и природой, которая возникает в определенном контексте культуры.

Делается вывод, что уменьшение эстетической ценности природного объекта всего лишь через экономическую целесообразность аморально. потому что красота в природе или искусстве – собственное добро, из чего состоит наш моральный долг. Именно поэтому экологическая эстетика очень необходима сегодня для формирования экологической культуры. Ведь согласно одному из определений культуры, экологическая культура – это добровольное ограничение себя, потребностей своей природы ради сохранения экологии окружающей среды. И так механизмом этого является влияние художественных образов природы на эмоции и чувства личности, формирования у нее на этой основе эстетического отношения к природной среде, а через него – экологического мышления и экологического сознания, ведь только они выступают основой эколого-этической и эколого-ответственной человеческой деятельности.

Ключевые слова: экология, культура, эстетика, экологическая эстетика, экологическая культура.

Стаття надійшла до редколегії
12.04.2014 р.

УДК

Павло Ямчук

Теоретичне осмислення етапів формування філософії та естетики українського літературного імпресіонізму: від початків до організаційного розгрому

Досліджено світогляд та естетичні принципи вітчизняного літературного імпресіонізму. З'ясовано етапи його формування, окреслено їх сутність і вплив на нього загальноєвропейських домінант й української національної культури та соціально-історичних факторів.

Ключові слова: світобачення, естетика, український літературний імпресіонізм, трансцендентальність.

Постановка наукової проблеми та її значення. Поява світоглядних принципів, естетики й визначених ними художніх засобів українського літературного імпресіонізму наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. – прикметна в багатьох відношеннях. По-перше, сам факт її присутності в українському писемстві чітко засвідчив не лише спільність із загальноєвропейськими тенденціями культурного розвитку, а й (не менш яскраво) указав на єдність цих загальноєвропейських тенденцій українській словесності зі світоглядно-естетичними засадами вітчизняного фольклору. Уперше українська свідомість, явлена у фольклорі, етнографії й народному мистецтві, так співвіднеслася у своїй іманентності та трансцендентальності зі світовими культуротворчими засадами цивілізаційного прогресу. У такому контексті слід звернути увагу на декілька теоретичних положень висловлених вітчизняними вченими з цього приводу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У статті А. Карася та М. Скринника «Філософське осмислення світу в українській літературі початку ХХ ст.» подається таке тлумачення причин появи імпресіонізму в українській літературі: «На межі ХІХ – початку ХХ століття митці виявляють виняткову зацікавленість переживаннями, враженнями, потаємними закутками душі окремої людини... Насичена емоцією духовність особи виявляє світоглядність через сплетіння настрою, почуттів, життєвої ситуації. В українській ментальності модерн знаходить вияв як пошук нових художніх форм вираження, відкидання усталених традицій, бунт у мистецтві» [1, с. 200]. Автори розвідки простежують генезу українського імпресіонізму від європейського мистецького бунту, який охопив культуру після появи імпресіоністів і поступово визрівав унаслідок усвідомлення митцями естетичної неможливості писати в нову епоху старими методами: «Для імпресіонізму характерний насамперед психологізм у змалюванні персонажів, у світі для імпресіоністів варто уваги лиш те, що співзвучно з настроями особи» [1, с. 200].

© Ямчук П., 2014